



RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Housewife Burnout and Somatization: Predictors of Depression

Ev Kadınlarında Tükenmişlik ve Somatizasyon: Depresyonun Yordayıcıları

Selin Karaköse¹, Ayşe Nehir Ulusoy²

Abstract:

It is known that somatic symptoms as a sign for depression and depression is more prevalent among women who are married and non-worker. Even though frequently research focus on depression, burnout that related to depression have not been examined with somatization among housewives. This study examines the predictive role of burnout and somatization on depression among housewives. A total of 388 women living in Turkey, aged between 20-65 (M=41.74, SD=11.09) were involved this cross-sectional study. In addition to a socio-demographic and information form, Housewives Burnout Questionnaire (CUBAC), Short Form Symptom Check List-Somatization subscale (SCL-90-SOMA) and Depression, Anxiety and Stress Scale (DASS-21) depression subscale were given to participants via online platform. Hierarchical multiple regression results demonstrated that beyond the age, number of child and psychiatric diagnosis burnout and somatization predicted positive depression among housewives. Findings highlighted the prevent housewife burnout and considering somatic symptoms as prior signal of depression should be prioritized to cope with depression among housewives.

Keywords: burnout, housewife burnout, somatization, depression, hierarchical multiple regression

¹PhD, FMV Işık University, Faculty of Economics, Administrative and Social Science, Department of Psychology, İstanbul-Turkey, selin.karakose@isikun.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-8629-4422.

² MSc, Nora Counseling Center, İstanbul-Turkey, anehirulusoy@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-3250-2916.

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: FMV Işık University, Faculty of Economics, Administrative and Social Science, Department of Psychology, İstanbul-Turkey, E-mail: selin.karakose@isikun.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 13.09.2021, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 20.09.2021, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 26.10.2021, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 09.03.2022

Citing/Referans Gösterimi: Karaköse, S. & Ulusoy, A. N. (2022). Housewife Burnout and Somatization: Predictors of Depression, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 4(1): 94-102

© 2020 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Öncül belirtilerinden biri somatik semptomlar olan depresyonun, evli ve çalışmayan kadınlarda daha yaygın görüldüğü bilinmektedir. Ev kadınlarında depresyon araştırmacıların sıklıkla üzerinde çalıştığı bir konu olsa da, alan yazına son yıllarda kazandırılan ve depresyonun yordayıcılarından biri olan tükenmişlik kavramı, somatizasyon ile birlikte henüz ev kadınlarında araştırılmamıştır. Bu çalışmanın amacı ev kadınlarında tükenmişlik ve somatizasyonun depresyon üzerindeki rolünü araştırmaktır. Kesitsel ve ilişkisel araştırma modeli ile yürütülen bu çalışmaya Türkiye’de yaşayan, evli ve çalışmayan, 20-65 yaş arasında (Ort. =41.74, SS=11.09) 388 kadın katılmıştır. Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formuna ek olarak, Ev Hanımlarında Tükenmişlik Ölçeği (EHTÖ), Kısa Semptom Envanteri-Somatizasyon alt boyutu (SCL-90-SOMA) ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASS-21)- Depresyon alt boyutunu içeren anket bataryası katılımcılara çevrimiçi olarak sunulmuştur. Hiyerarşik çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, yaş, çocuk sayısı ve psikiyatrik tanı kontrol edildiğinde, tükenmişlik ve somatizasyon depresyonu pozitif yönde yordamaktadır. Elde edilen bu bulgular dahilinde, ev kadınlarında tükenmişliğe yönelik müdahale çalışmaları yapılmasının ve somatik belirtilerin depresyonun öncül sinyalleri olarak değerlendirilmesinin depresyonun klinik tablosu ile mücadelede yol göstereceği olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: tükenmişlik, ev kadınlarında tükenmişlik, somatizasyon, depresyon, hiyerarşik çoklu regresyon

Giriş

Depresyon, bireylerin günlük işlevselliğindeki bozulmaları açıklayan yaygın olarak bilinen bir ruh sağlığı sorunudur (Kapçı ve ark. 2008). Yaşam kalitesinin azalmasına neden olan depresyon, önemli halk sağlığı sorunlarından biri olarak kabul edilmektedir (Kessler ve Bromet 2013). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 350 milyondan fazla insanın depresyon ile mücadele ettiğini raporlamıştır (DSÖ, 2017). Ülkemizde, 2013 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmüş bir çalışmaya göre toplumda depresyon yaygınlığı %9 oranındadır. Geçtiğimiz 10 yıl içerisinde, iş gücü kaybında global olarak dördüncü sırada yer alan depresyonun, 2030 yılında ilk sıraya yükselmesi beklenmektedir (Lingeswaran 2011). Literatürde depresyonun erkeklere kıyasla kadınlarda daha yaygın görüldüğü geniş yer bulmaktadır (Albert 2015; Hasin ve ark. 2005; Kuehner 2017, Maji 2018). Ülkemizde yapılan çalışmalar da benzer bulgulara dikkat çekmektedir. Ülkemizde depresyonun yaygınlığını cinsiyete göre karşılaştıran Türkiye Sağlık Bakanlığı (2013) araştırmasına göre, kadınlarda depresyon görülme sıklığı erkeklere oranla daha yüksektir. Cinsiyet faktörüne ek olarak, çalışma durumunun da depresyon başta olmak üzere pek çok ruh sağlığı sorunu üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar çalışmayan bireylerin depresyon, anksiyete, stres ve somatik şikayetler için risk altında olduğuna dikkat etmektedir (Dean ve Wilson 2009, O’Campo ve ark 2004; Paul ve ark. 2009, Paul ve Moser 2009). Yapılan araştırmalar, çalışmayan kadınlarda depresyonun daha sık görüldüğünü belirtmektedir. Ülkemizde Çetin ve arkadaşları (1999) tarafında yapılan bir çalışmada da, depresyon yaygınlığının %42.9 oranıyla ev kadınlarında görüldüğüne dikkat çekilmiştir. Alan yazında yürütülen çalışmalar, özellikle evli ve çalışmayan kadınlarda, evli ve çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde depresyon ve somatizasyon belirtileri görüldüğünü göstermektedir (Spendlove ve ark. 1981; Beck 1967; Bernard 1971; Gove ve Tudor 1973; Krause 1983; Çilli ve ark. 2004). Çalışmayan kadınlar arasında, evli olmanın belirleyicilik taşıdığı bu durum, kadınların ev ve aile ile ilgili sorumlulukları ile ilişkilendirilmektedir.

Cinsiyete dayalı iş bölümünün cinsiyete göre farklılaşarak toplumda eşitsizliklere sebep olduğu (Özaydınlık 2014), yemek pişirme, temizlik, çamaşır yıkama gibi rutin işlerin (Sayer, 2010), erkeklere kıyasla kadınların sorumluluğu ile ilişkilendirildiği (Hoshino ve ark. 2016; Lachance-Grzela ve Bouchard 2010) ve çalışmayan kadınlara ev ve aile ile ilgili konularda hala daha fazla sorumluluk yüklendiği bilinmektedir (Perales ve ark. 2015). Kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek depresif belirtiler göstermesi evdeki çoklu rollerin yükü ile açıklanmaktadır (Patel ve ark.1999). Bu kapsamda, çalışmayan kadınlarda depresyon düzeyinin daha yüksek görülmesi, çalışan kadınlara kıyasla ev ve/veya aile içi rollerde beklentilerin daha yüksek olması ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Genellikle endüstri psikolojisi alanında kullanılan ve depresyon ile pozitif ilişkisi nedeniyle risk faktörü olarak görülen ‘tükenmişlik’ (burnout) kavramının (Glass ve McKnight 1996; Schaufeli ve Enzmann 1998; Bianchi ve ark 2013; Bianchi ve ark. 2015; Kaschka ve ark. 2011) yalnızca iş ortamında ve çalışanlarda değil, çalışmayan ev kadınlarında da olabileceğini ileri süren çalışmaların sayısı alan yazında son yıllarda hızla artmaktadır. Psikolojik bir sendrom olarak tanımlanan tükenmişlik, duygusal tükenmişliğe ek olarak, başarısızlık hissi ve duyarsızlaşmayı da içeren (Maslach ve ark. 2001), zorlanan duygusal durumlara nasıl tepki verildiğinin değerlendirilmesini kapsamaktadır (Schaufeli ve ark. 2009). Ebeveyn tükenmişliği (Roskam ve ark. 2018) ve ve anne tükenmişliğine (Lebert ve ark. 2018) ek olarak, ‘ev kadınlarında tükenmişlik’ kavramı alan yazında yeni yer bulan ve kısıtlı araştırmaların olduğu bir alandır. Norberg (2007), kadın olmanın, kadınların çocuk bakımı ve yetiştirilmesiyle erkeklere kıyasla daha fazla ilgilenmesinden ötürü tükenmişlik için bir risk faktörü olduğunu öne sürmüştür. Pek çok evli ev kadını, anne rolü dışında ev sorumluluğu, eş rolü ve daha başka pek çok role sahiptir ve bu rollerin kadınlarda stresi arttırdığı bilinmektedir (Terrill ve ark. 2012). Öte yandan, ev işleri ve çocuk bakımı gibi sorumluluklarda kadının yükünün fazla olması kendi öz-bakımı ve ihtiyaçlarını aksatmasına neden olmaktadır (Bittman ve ark. 2004) ve uzun vadeli

olarak devam eden bu düzenin tükenmişliğe neden olması olasıdır. Kadınların üstlendikleri çoklu roller nedeniyle erkeklere kıyasla daha yüksek depresif belirtiler gösterdiği (Patel ve ark. 1999) göz önüne alındığında, rollerin getirmiş olduğu bu taleplerin uzun süreli bir stresör olarak ev kadınlarında tükenmişliğe neden olarak, depresyonun ortaya çıkışına zemin hazırladığı düşünülmektedir. Ev kadınlarında tükenmişliği değerlendiren ölçüm aracı ülkemiz alan yazına 2020 yılında kazandırılmıştır (Durak ve Durak 2020) ve ülkemizde henüz depresyon için yordayıcı rolünün araştırıldığı bir çalışma yürütülmemiştir.

Alan yazında, depresyon ile ilgisi sunulan ve tükenmişlikle ilgisi olduğu düşünülen bir diğer kavram somatizasyondur. Özmen (1999) depresyonun somatizasyona bağlı olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Psikolojik sıkıntıların bedensel belirtiler ile yaşanması eğilimi olarak tanımlanan somatizasyon (Lipowski 1987), bir psikopatolojinin ötesinde kişilerin kullandıkları bir iletişim yolu olarak yorumlanmaktadır (Yıldız ve Akyol 1995). Koptagel-İlal (1999) somatizasyonu duygusal rahatsızlığı bedensel yakınmalar veya belirtilerle yaşamak, algılamak ve iletme olarak tanımlamaktadır. Somatizasyonun ve somatize etme eyleminin, Batılı olmayan toplumlarda daha sık olduğu bilinmektedir (Razali 2017). Gureje ve arkadaşları (1997) birincil sağlık basamaklarında somatizasyonun sıklığını araştırmak için 14 ülkede yürüttükleri çalışmada, Türkiye en yüksek somatizasyon görülme oranıyla üçüncü sırada yer almıştır. Bu nedenle, Doğu ve Batı arasında geçiş bölgesinde yer alan ve sıkıntı, huzursuzluk gibi çeşitli duyguların çoğunlukla bedensel belirtilerle ifade edildiği ülkemizde, somatizasyon ve somatize etme eylemi araştırılması gereken önemli bir olgudur. Somatizasyonun kültürel olarak farklılaşan bu yönüne ek olarak, etiyojisinde hakim olan cinsiyet farkı dikkat çekmektedir. Kadınların erkeklere göre daha fazla semptom göstermesine ek olarak, daha şiddetli semptomlara sahip oldukları bilinmektedir (Barsky ve ark. 2001). Tıpkı depresyon için olduğu gibi, kadınlar arasında çalışmayan kadınlarda, çalışan kadınlara kıyasla somatizasyonun daha yaygın olduğu bilinmektedir (Özmen ve ark. 1993). Bu fark biyolojik farkın ötesinde sosyal roller ile ilişkilendirilmektedir (Barsky ve ark. 2001) ve bu bilgi tükenmişlik ile ilişki olabileceğini düşündürmektedir. Ülkemizde Çermik ve arkadaşları (1999) tarafından yapılan çalışmada yine depresyon ile benzer şekilde evli kadınların, bekarlara göre daha yüksek

düzeyde somatik semptomlara sahip oldukları bulunmuştur. Somatizasyonun özellikle Batılı olmayan toplumlarda ve kadınlarda görülmesi kadının toplumdaki yer ile ilişkilendirilirken, evli ve çalışmayan kadınlarda görülen yaygınlığı, ülkemizde kadının ev içerisindeki konumu ile ilişkilendirilmektedir ve bu farkın sosyal roller ile ilişkili olduğunu destekler niteliktedir (Barsky ve ark. 2001). Farklı sosyal rollerin getirdiği bu yükün ev kadınlarında tükenmişlik kavramına işaret ettiği, ancak bu kavramın alan yazına yeni kazandırılması nedeniyle somatizasyon ile birlikte depresyon üzerindeki rolünün henüz araştırılmadığı görülmektedir.

Alan yazında dikkat çeken bu boşluk nedeniyle, bu çalışmada Türkiye’de yaşayan ev kadınlarının depresyon düzeylerini yordamada, tükenmişlik ve somatizasyon faktörlerinin rolününün açığa koyması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ilgili değişkenler ile yakında ilişkili olan sosyodemografik değişkenlerden yaş, çocuk sayısı ve psikiyatrik tanı kontrol edildiğinde, tükenmişlik ve somatizasyonun birlikte depresyonu pozitif yönde yordayacağı hipotezi sınanmıştır.

Yöntem

Çalışma Örnekleme

İki ya da ikiden fazla değişken arasında ilişki olup olmadığını belirlemeye yarayan, ilişki olması durumunda ise var olan ilişkinin düzeyini belirlemek için kullanılan (Karasar, 2009) ilişkisel tarama modeli ile yürütülen bu çalışma için örneklem, evren büyüklüğü göz önüne alınarak hesaplanmıştır. TÜİK 2020 verilerine göre Türkiye’de ikamet eden ev kadını sayısı 10.079 (bin)’dir. 1 milyon ile 100 milyon evren örnekleme için .05 örneklem hatası örneklem büyüklüğü 384 olarak belirtilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan 2007, s:70). Bu kapsamda araştırma için yeterli görülen örneklem sayısı 384 olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya Türkiye’de yaşayan ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 20-65 yaş arasında (Ort. =41.74, SS=11.09) 388 ev kadını katılmıştır. Araştırmanın işleme kriterleri kadın olmak, çalışmamak ve evli olmak olarak, dışlama kriterleri ise evli olup eşinde ayrı yaşamak olarak belirlenmiştir. Katılımcıların demografik değişkenlerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	N	%
Yaş	20-35	138	35.6
	36-48	134	34.5
	49-65	116	29.9
Eğitim durumu	Lise ve altı	159	41.0
	Meslek Y.O	40	10.3
	Üniversite ve üzeri	189	48.7
Gelir düzeyi	Düşük/Düşük-orta	84	21.6
			50.8

	Orta	197	27.6
	Orta yüksek/Yüksek	107	
Evlilik Süresi (yıl)	1-9	139	35.8
	10-25	140	36.1
	26-60	109	28.1
Çocuk Sayısı	Çocuğum yok	80	20.6
	1	127	32.7
	2 ve üzeri	181	46.6
Psikiyatrik tanı	Var	32	8.2
	Yok	356	91.8

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda, katılımcıların yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı ve psikiyatrik tanı geçmişleri sorulmuştur.

Ev Hanımlarında Tükenmişlik Ölçeği (EHTÖ): Ölçek Ramiez ve arkadaşları (2009) tarafından ev kadınlarında tükenmişliği değerlendirme amacıyla geliştirilmiş, Durak ve Durak (2020) tarafından Türkçe standardizasyonu yapılmıştır. 21 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert (hiçbir zaman=1, çoğu zaman=5) değerlendirme derecesine sahiptir. Ölçeğin orijinali öncül veya riskli özellikler, tükenmişlik sendromu ve tükenmişliğin sağlık ve çevre üzerindeki sonuçları olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe adaptasyon çalışması, "Sıkıcı-yorucu ev ortamı" ve "Destek eksikliği" olmak üzere iki alt boyut göstermiş ve bu alt boyutlar sırasıyla 0.83 ve 0.75 iç tutarlık sayısı göstermiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, yüksek tükenmişlik düzeyine işaret etmektedir. Bu çalışmada ölçek alt boyutları ile değerlendirilmiş, sıkıcı-yorucu ev ortamı alt ölçeği için iç tutarlık katsayısı 0.91, destek eksikliği alt boyutu için 0.85 olarak bulunmuştur.

SCL-90 Somatizasyon Alt Ölçeği (SOMA): Ruhsal belirti semptomlarının dağılım ve şiddetini belirlemek için Derogatis ve Spitzer (1977) tarafından son şekli verilmiş olan Belirti Tarama Testi- Güncellenmiş Form (SCL-90-R) 90 maddeden ve 10 alt ölçekten oluşmaktadır. Kılıç (1987) tarafından Türkçeye çevrilen ölçeğin psikometrik çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonu, gibi somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişilerarası duyarlılık, depresyon, kaygı, düşmanlık, fobik kaygı, paranoid düşünce ve psikotizm olmak üzere 9 boyut ve bu boyutlara girmeyen, suçluluk duygularıyla, yeme ve uyku bozuklukları gibi genel zorlanma belirtilerini içeren 7 maddeli 'Ek Ölçek' ile birlikte 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt ölçek ayrı olarak kullanılmakta olup, alt ölçekler için iç tutarlık katsayılarının adaptasyon çalışmasında 0.75 ve 0.90 arasında olduğu belirtilmiştir. Çeşitli bedensel işlevlere ilişkin zorlanmayı içeren ve 12 maddeden oluşan somatizasyon alt boyutu, baş ağrısı, nefes almada güçlük, soğuk ve sıcak basması, bulantı ve mide rahatsızlık hissi gibi belirtilerin kişiyi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini 5'li Likert tipi ('Hiç=0, Çok az=1, Orta Derecede=2, Oldukça fazla=3 ve Aşırı düzeyde=4') ile değerlendiren ölçek, klinik olmayan örneklem grubunda, somatizasyonu bir psikopatoloji olarak değil bedensel belirtiler çerçevesinde değerlendirmek için kullanılmaktadır. Araştırmanın Alt

boyuttan alınan toplam puanın, semptom düzeyiyle pozitif yönde ilişki gösterdiği bilinmektedir. Yapılan bu çalışmada, somatizasyon alt boyutunun iç tutarlık katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur.

Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASS-21): Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından geliştirilen Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASS) 42 maddeden oluşmaktadır ve 4'lü Likert tipi (0=bana hiç uygun değil, 3=bana tamamen uygun) derecelendirme ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyini değerlendirmektedir. Ölçeğin 21 maddelik kısa formunun Türkçe standardizasyonu Yılmaz ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ayrı olarak kullanılmakta olup, adaptasyon çalışmasında depresyon alt boyutu için iç tutarlık katsayısı 0.81 olarak raporlanmıştır. Alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puanda 21 olan depresyon alt boyutunda puan ve semptom şiddetli pozitif yönde ilişkilidir. Ölçeğin depresyon alt boyutunun kullanıldığı bu çalışmada iç tutarlık katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur.

Uygulama

Araştırma öncesinde FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulundan (03.12.2020) etik kurul izni alınmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından çeşitli sosyal mecralarda (Facebook grupları, öğrenci grupları, vb.) duyurusu yapılan araştırmaya katılmak isteyen gönüllü katılımcılara araştırma linki çevrimiçi veri toplama platformu olan SurveyMonkey üzerinden gönderilmiştir. Çalışmanın verileri Aralık 2020-Mart 2021 tarihleri arasında veri toplanmıştır. Bilgilendirilmiş onam formu sonunda gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara sunulan çevrimiçi anket bataryasını katılımcıların doldurması ortalama 10 dakika sürmüştür.

İstatistiksel Analiz

Katılımcılardan elde edilen veriler, IBM SPSS 22.0 programına aktarılmış ve veri analizinde kullanılmıştır. Öncelikle değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu incelenmiş olup, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.00 ile +1.00 arasındaki değerlerde kabul edilebilir olduğu bilgisi dahilinde (Şencan, 2005) ölçeklerin dağılımları test edilmiştir. Tüm verilerin bu değerler arasında çarpıklık ve basıklık katsayısı göstermiş olmasıyla, veri setinden veri çıkarılmamıştır. Normal dağılım sonrasında araştırmada kullanılan tüm ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Katsayıların 0.70 üzerinde olduğu bulunmuştur. Raykov (2001), 0.70 üzerinde

katsayıların geçerli bir ölçüm aracı olduğuna işaret ettiğini belirtmektedir.

Ölçüm araçlarının geçerli olması bulgusu ardından, araştırmada kullanılan ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimleyici analizler yapılmıştır. Araştırmadaki hipotezleri test etmeye yönelik korelasyon analizi ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni ne ölçüde yordadığını saptamak amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Değişkenler üzerinde etkisi olan sosyodemografik değişkenlerin ilk basamakta kontrol edildiği hiyerarşik regresyon analizinde ‘enter’ yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, EHTÖ alt boyutları olan sıkıcı-yorucu ev ortamı ($r=.669$, $p<0.001$) ve destek

eksikliği ile depresyon puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ($r=.586$, $p<0.001$) bir ilişki bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, ev kadınlarında sıkıcı-yorucu ev ortamı ve destek eksikliği puanları arttıkça depresyon puanları da artmaktadır. Benzer şekilde, somatizasyon puanları ile depresyon arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ($r=.468$, $p<0.001$) bir ilişki bulunmuştur ve somatizasyon puanları arttıkça depresyon puanları da artmaktadır. Son olarak EHTÖ’nün alt ölçeklerinden Sıkıcı-yorucu ev ortamı ($r=.382$, $p<0.001$) ve destek eksikliği ($r=.272$, $p<0.001$) ile somatizasyon puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle, ev kadınlarında sıkıcı-yorucu ev ortamı ve destek eksikliği puanları arttıkça somatizasyon puanları da artmaktadır. Değişkenlerin korelasyon analizi Tablo 2.’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlerin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Yaş	Çocuk Sayısı	Psikiyatrik Tanı	Depresyon	Sıkıcı-yorucu Ev Ortamı	Destek Eksikliği	SOMA
Yaş	1	.48**	-.15***	-.07	-.04	-.01	.00
Çocuk Sayısı		1	-.03	-.04	.01	.03	.03
Psikiyatrik tanı			1	-.15***	-.07*	-.06*	-.18***
Depresyon				1	.66***	.58***	.46***
Sıkıcı-yorucu ev ortamı					1	.71***	.38***
Dikkat eksikliği						1	.27***
SOMA							1

Not: *: $p<0.05$, **: $p<0.01$, ***: $p<0.001$

Çalışmada sosyodemografik değişkenlerin (yaş, çocuk sayısı ve psikiyatrik tanı) ev kadınlarında tükenmişliğin ve somatizasyonun depresyonu yordayıp yordamadığı ‘Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi’ ile test edilmiştir. Bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir. Araştırmada bu yöntemin kullanılmasının amacı depresyon ile ilişkili olabilecek değişkenleri belirlemektir. Değişkenler üç aşamada analize sokulmuş olup, her aşamada analize dahil edilen her bir değişkenin etkisini görebilmek amacıyla ‘enter’ yöntemi kullanılmıştır. İlk basamakta analize dahil edilen değişkenler, varyansın yaklaşık %3’ünü açıklamaktadır ve bu aşamada analize sokulan sosyodemografik değişkenlerin depresyonu yordayıcı etkisi istatistiksel olarak anlamsızdır ($F=3.384=3.00$,

$p>0.05$). İkinci basamakta analize sokulan tükenmişlik varyansın yaklaşık %42’sini açıklamış ve açıklanan toplam varyans %45’e çıkmıştır. Bu aşamada analize dahil edilen değişkenlerin depresyonu yordayıcı etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=2.382=169.7$, $p<0.001$). Tükenmişlik alt boyutlarının tümü, diğer bir deyişle sıkıcı-yorucu ev ortamı ($\beta=.50$, $t(382)=7.94$, $p<0.001$) ve destek eksikliği ($\beta=-.22$, $t(382)=4.48$, $p<0.001$) depresyonu istatistiksel olarak anlamlı olarak yordamaktadır. Analize son aşamada sokulan somatizasyon ise varyansın yaklaşık %2’sini açıklamış ve açıklanan toplam varyans %47’ye yükselmiştir. Bu aşamada analize dahil edilen değişkenin depresyonu yordayıcı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=1.381=39.4$, $p<0.001$).

Tablo 3. Depresyon Puanlarının Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcılar	β	B	T	R ²	R ² Change
I				.03	0.033
Yaş	-.03	-.10	-1.76		
Çocuk Sayısı	-.03	-.01	-.04		
Psikiyatrik Tanı	-.16	-2.52	-3.25		
II				.48	0.454
Sıkıcı-yorucu ev Ortamı*	.50	.22	9.55		
Destek Eksikliği*	.22	.14	4.32		
III				.53	0.471
SOMA*	.24	.12	6.22		

Not: *: p<.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı

Tartışma

Bu çalışmada evli ve çalışmayan kadınlarda yaş, çocuk sahibi olma durumu ve psikiyatrik tanı durumu kontrol edildiğinde, tükenmişlik ve somatizasyonun depresyonu yormada üzerindeki rolü araştırılmıştır. Alan yazında yapılan çalışmalar, sosyodemografik değişkenlerden yaş, çocuk durumu ve psikiyatrik tanının, bu çalışmada ele alınan tükenmişlik, somatizasyon ve depresyon ile pozitif yönde ilişkili olduğu göstermektedir. İlerleyen yaşlarda somatizasyonun (Bikkina 2013; Gureje ve ark. 1997) ve depresyonun daha sık görüldüğü (Thompson ve ark. 2010; Patten ve ark. 2016), depresyonun komorbiditesi yüksek bir tanı grubu olduğu ve depresyona eşlik eden en az bir psikolojik rahatsızlığın olduğu (Köroğlu ve ark. 2007; Rohde ve ark., 1991) bilinmektedir. Çocuk sahibi olmanın da tükenmişlik düzeyini arttıran bir değişken olduğu (Lundberg ve ark.1994) bilgisi de göz önüne alınarak bu çalışmada yaş, çocuk sahibi olma durumu ve psikiyatrik tanı kontrol değişkenler olarak alınmıştır.

Araştırma bulgularına göre ev kadınlarında sıkıcı-yorucu ev atmosferi ve destek eksikliği alanındaki tükenmişlik depresyonu pozitif yönde yordamaktadır. Yapılan korelasyon analizinde tükenmişliği değerlendiren her iki alt boyutun diğer değişkenlere kıyasla, depresyon ile en yüksek korelasyon katsayıları vermesine ek olarak, birbirlerine yakın katsayılar göstererek benzer düzeyde ilişkili olduklarına dikkat çekmektedir. Bu çalışmada ev kadınlarında tükenmişliği değerlendirmek için kullanılan ölçeğin (EHTÖ), Meksika örnekleme için yapılan adaptasyon çalışmasında, sıkıcı-yorucu ev atmosferi ve destek eksikliği alanındaki nedensel bir bağlantı olduğu ve ikisi arasındaki çabada bir dengesizlik olmasının tükenmişliğe yol açabileceği vurgulanmıştır (de la Rubia ve ark., 2010). Bu çalışmanın verileri COVID-19 pandemisi sürecinde toplanmıştır. Pandemiye özgü gelişen, sosyal izolasyon süreci ile birlikte yaşanan destek eksikliğinin bu dengesizliğe neden olarak ev kadınlarında tükenmişliğe yol açtığı düşünülmektedir. Ev kadınlarına yüklenen ev işlerindeki (Champagne ve ark. 2015) ve çocuk yetiştirmedeki sorumluluğun (Renk ve ark. 2003),

ev kadınlarını tükenmişliğe karşı hassaslaştırdığı bilinmektedir COVID-19 pandemisi ile birlikte artan ev işleri ve sorumluluklarına ek olarak, çocukların eğitim ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması başta olmak üzere kadınların çoğalan yükleri karşısında (Kara 2020; Liu et al. 2020) tükenmişlik yaşamaları muhtemeldir. Tükenmişliğin depresyonu da içeren (Haggett 2009; Kaschka ve ark. 2011) pek çok fizyolojik ve psikolojik problem neden olduğu bilinmektedir (Harilal ve Santosh 2017; Salvagioni ve ark. 2017). Bu kapsamda, çalışmamızda tükenmişliğin depresyonun bir yordayıcı olması alan yazın bulguları ile tutarlıdır.

Araştırma bulguları çalışmayan ev kadınları için somatizasyonun depresyonu pozitif yönde yordadığını göstermektedir. Alan yazında somatizasyonun özellikle depresyon ile ilişkili olduğu bilinmekle birlikte (Ali ve ark. 2010), bulgularımızı destekler şekilde depresyonun somatizasyonun özel bir görüngüsü olabileceğini belirten çalışmalar bulunmaktadır (Clarke ve Smith, 2000; Özmen 1999). Somatizasyon ve depresyon arasındaki ilişki, somatizasyon belirtilerinin bir kısmındaki biyolojik etkenlerin depresyon ile yakından ilişkili olması ile açıklanmaktadır (Alkın 1999). Çalışma bulgumuz, benzer biyolojik etkenler nedeniyle komorbide ilişkisi olan bu iki psikopatoloji arasında, somatizasyonun öncül bir semptom olduğuna dikkat çekmektedir. Öte yandan depresyonun bir diğer yordayıcısı olan tükenmişliğin etkisinin kontrol edildiği durumda dahi somatizasyonun bir yordayıcı olması, depresyon üzerindeki yordayıcı gücüne dikkat çekmektedir.

Alan yazında kadınlarda yaygınlığı dikkat çeken çalışmama durumunun hem depresyon, hem de somatizasyon için risk faktörü olduğu (Dean ve Wilson 2009, O'Campo ve ark. 2004; Paul ve ark. 2009) göz önüne alındığında, çalışmayan ev kadınlarından oluşan bu örneklem için somatizasyon ve depresyon arasında bulunan yordayıcı ilişki şaşırtıcı olmamıştır. Ayrıca, alan yazında ilerleyen yaşlarda somatizasyonun daha sık

görüldüğü bilinmektedir (Bikkina 2013; Gureje ve ark. 1997). Örneklemin yaş ortalaması göz önüne alındığında (Ort. =42.97, SS=12.26) genç olmayan bir örneklem temsili olmasının bu yordayıcı ilişkiyi güçlendirdiği düşünülmektedir. Somatizasyonun kadınlarda daha sık görülmesi sosyal roller ile ilişkilendirilmektedir (Barsky ve ark. 2001). Ülkemizde, çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında psikolojik belirtileri değerlendiren bir çalışmada da, çalışmayan kadınlarda somatizasyon düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çilli ve ark. 2004). Çalışmayan kadınlarda beklenen sorumlulukların daha fazla olması nedeniyle stres düzeylerinin çalışan kadınlara göre daha fazla olduğu bilinmektedir (Fallahzadeh ve ark. 2014). Bu kapsamda kadınların sahip olduğu anne, eş, ev düzeninden sorumlu olma gibi eş ve ebeveynliğe dair rollerinin kronik strese neden olarak, somatizasyon için psikososyal bir belirleyici olduğu söylenebilir.

Çalışmayan kadınlarda depresyonu ve yordayıcılarını araştırılan bir alan olsa da, ailedeki eş, anne vb. gibi çoklu rollerin ile yol açabileceği tükenmişlik düzeyi ile, depresyon için bir risk grubu olarak görülen ev kadınlarında, bu örnekleme özgül bir ölçüm aracılığıyla tükenmişlik ve çok boyutlu etkileri ülkemizde henüz gerçekleşmemiştir. Ayrıca, alan yazında depresyon ile ilişkisi yakından bilinen somatizasyonun, tükenmişlik ile birlikte rolü de incelenmemiştir. Bu çalışmada belirtilen değişkenlerin, yordayıcı rolünün değerlendirilmesi çalışmanın özgünlüğü olsa da, bu çalışma bazı kısıtlılıklara sahiptir. İlk olarak, bu çalışma klinik olmayan bir örneklemeyle yürütülmüştür. İkinci olarak bu çalışmada öz bildirim dayalı veri toplama araçları kullanılmış ve kesitsel araştırma modeli ile değerlendirme yapılmıştır. Son olarak, bu çalışmada depresyon, tükenmişlik ve

somatizasyon ile ilgili olabilecek eş, evliliğe ve çocuk gibi değişkenlere yönelik veriler değerlendirilmemiştir. İlgili değişkenlerin doğasını etkileyebilecek faktörlerin de dahil edildiği, geniş kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kısıtlılıklar dahilinde ileride gerçekleştirilecek çalışmaların nitel yöntemlerin de dahil edildiği boyamsal araştırma modeli ile değerlendirme yapması, sonuçların genellenebilirliğini arttırmak için klinik örneklem ile karşılaştırmalı çalışmalar yapması ve eş, evlilik ve çocuk ile ilgili değişkenleri de modele dahil ederek değerlendirmesi önerilmektedir.

Beyanname

Etik Onay ve Katılma İzni

Araştırma öncesinde FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulundan 03.12.2020 tarihli ve 9305 karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

SK, çalışmanın tasarımını oluşturmuştur. ANU veri toplama aşamasını yürütmüştür. ANU ve SK verileri analiz etmiştir. SK ve ANU makalenin taslağını oluşturmuş ve kritik revizyonunu üstlenmiştir. SK çalışmanın teknik ve materyal desteğini sağlamış ve süpervizyonu üstlenmiştir. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Albert, P. (2015). Why is depression more prevalent in women? *Journal of Psychiatry & Neuroscience*, 40(4), 219-221. doi:10.1503/jpn.150205
- Ali, A., Deuri, S. P., Deuri, S. K., Jahan, M., Singh, A. R., & Verma, A. N. (2010). Perceived social support and life satisfaction in persons with somatization disorder. *Industrial psychiatry journal*, 19(2), 115-118. https://doi.org/10.4103/0972-6748.90342
- Alkın, T. (1999). Somatizasyonda Biyolojik Etmenler, *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*, 1:18-26.
- Barsky, A. J., Peekna, H. M., & Borus, J. F. (2001). Somatic symptom reporting in women and men. *Journal of General Internal Medicine*, 16(4), 266-275. doi:10.1046/j.1525-1497.2001.016004266.x
- Beck, A. T. Depression: Causes and treatment. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1967.
- Bernard, J. (1971). Women and the public interest: An essay on policy and protest. Chicago, IL: Aldine-Atherton.
- Bianchi, R., Boffy, C., Hingray, C., Truchot, D., & Laurent, E. (2013). Comparative symptomatology of burnout and depression. *Journal of Health Psychology*, 18(6), 782-787. doi:10.1177/1359105313481079
- Bianchi, R., Schonfeld, I. S., & Laurent, E. (2015). Burnout-depression overlap: A review. *Clinical Psychology Review*, 36, 28-41. doi:10.1016/j.cpr.2015.01.004
- Bikkina, N. (2013). Somatization as a Form of Common Mental Disorder: A Hospital based Study. *Journal of Psychosocial Research*, 8(2), 223.
- Bittman, M., Rice, J. M., & Wajcman, J. (2004). Appliances and their impact: The ownership of domestic technology and time spent on household work. *The British Journal of Sociology*, 55(3), 401-423. doi:10.1111/j.1468-4446.2004.00026.x
- Champagne, C., Pailhe, A., & Solaz, A. (2015). House-keeping and parenting time of men and women: what factors have driven change over the past 25 years? *Economie & Statistique* 478(1), 209-242.
- Çetin, İ., Bilici, M., Bekaroğlu, M., Köroğlu, M. A., & Uluotku, N. (1999). Sağlık ocaklarına başvuran hastalarda depresyon yaygınlığı ve depresyonun sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. 35. Ulusal Psikiyatri Kongresi ve Uluslar Arası Kros-Kültürel Psikiyatri Uydu Sempozyumu, Trabzon.
- Çilli, A. S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ., & Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 14(1), 1-5.
- Clarke DM, Smith GC (2000) Somatisation. What is it? *Aust Fam Physician*, 29:109-113.
- Dağ, I. (1991). Belirti Tarama Listesi (ScI-90-R)'nin Üniversite Öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2, 5-12.
- Dean, J. A., & Wilson, K. (2009). 'Education? It is irrelevant to my job Now. it makes me very Depressed': Exploring the health impacts OF UNDER/UNEMPLOYMENT among highly skilled

- recent immigrants in Canada. *Ethnicity & Health*, 14(2), 185-204. doi:10.1080/13557850802227049
- de la Rúa, J. M., Ramírez, M. T. G., & Hernández, R. L. (2010). Factor Structure of the STAXI-2-AX and its relationship to burnout in housewives. *The Spanish journal of psychology*, 13(1), 418-430.
- Derogatis, L. R., & Cleary, P. A. (1977). Factorial invariance across gender for the primary symptom dimensions of the scl-90. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 16(4), 347-356. doi:10.1111/j.2044-8260.1977.tb00241.x
- Durak, E. Ş., & Durak, M. Psychometric Evaluation of the Turkish Version of the Housewives Burnout Questionnaire (CUBAC). *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(2), 128-145.
- Fallahzadeh, H., Ghafarikia, M., Keyghobady, N., & Saadati, H. (2014). Comparison of depression and anxiety in employed women with housewives women in Shiraz City in 2012. *The Journal of Toloo-e-behdasht*, 13(1), 115-23.
- Glass, D. C., & McKnight, J. D. (1996). Perceived control, depressive symptomatology, and professional burnout: A review of the evidence. *Psychology & Health*, 11(1), 23-48. doi:10.1080/08870449608401975
- Gove, W. R., & Tudor, J. F. (1973). Adult sex roles and mental illness. *American Journal of Sociology*, 78(4), 812-835. doi:10.1086/225404
- Gureje, O., Üstün, T. B., & Simon, G. E. (1997). The syndrome of hypochondriasis: A cross-national study in primary care. *Psychological Medicine*, 27(5), 1001-1010. doi:10.1017/s0033291797005345
- Haggett A. (2009). Desperate Housewives and the Domestic Environment in post-war Britain: Individual Perspectives. *Oral Hist (Colch)*, 37(1):53-60
- Harilal, A., & Santosh, V. A. (2017). A comparative study on stress levels among working women and housewives with reference to the state of Kerala. *NMIMS Journal of Economics and Public Health Policy [Internet]*, 2(1), 29-35.
- Hasin, D. S., Goodwin, R. D., Stinson, F. S., & Grant, B. F. (2005). Epidemiology of major depressive disorder. *Archives of General Psychiatry*, 62(10), 1097. doi:10.1001/archpsyc.62.10.1097
- Hoshino, A., Amano, S., Suzuki, K., & Suwa, M. (2016). Relationships between depression and stress factors in housework and paid work among Japanese women. *Hong Kong Journal of Occupational Therapy*, 27(1), 35-41. doi:10.1016/j.hkjot.2016.03.001
- Kapci, E. G., Uslu, R., Turkcapar, H., & Karaoglan, A. (2008). Beck depression Inventory II: Evaluation of the psychometric properties and cut-off points in a Turkish adult population. *Depression and Anxiety*, 25(10) E104-E110. doi:10.1002/da.2037
- Kara, E. (2020). The Function of the Social Service Workforce during the COVID-19 Pandemic in Disadvantaged Groups. *Turkish Journal of Social Work Research*, 4(1), 28-34. Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaschka, W. P., Korczak, D., & Broich, K. (2011). Burnout: a fashionable diagnosis. *Deutsches Ärzteblatt International*, 108(46), 781.
- Kessler, R. C., & Bromet, E. J. (2013). The epidemiology of depression across cultures. *Annual Review of Public Health*, 34(1), 119-138. doi:10.1146/annurev-publhealth-031912-114409
- Kılıç, M. (1987). "Değişik Psikolojik Arazilara Sahip Olan ve Olmayan Öğrencilerin Sorunları", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koptagel-İlal, G. (1999). Hekimlik açısından somatizasyon ve somatoform bozukluklar. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry*, 1, 50-54.
- Köroğlu, E., Güleç, C., & Şenol, S. (2007). *Psikiyatri temel kitabı*. Baskı. Ankara: HYB Basım Yayın, 273.
- Kuehner, C. (2017). Why is depression more common among women than among men? *The Lancet Psychiatry*, 4(2), 146-158. doi:10.1016/s2215-0366(16)30263-2
- Lachance-Grzela, M., & Bouchard, G. (2010). More on the gendered division of Household labor: A response to commentators. *Sex Roles*, 63(11-12), 801-806. doi:10.1007/s11199-010-9885-0
- Lebert-Charron, A., Dorard, G., Boujut, E., & Wendland, J. (2018). Maternal burnout Syndrome: Contextual and PSYCHOLOGICAL associated factors. *Frontiers in Psychology*, 9. doi:10.3389/fpsyg.2018.00885
- Lindahl Norberg, A. (2007). Burnout in mothers and fathers of children Surviving brain tumour. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 14(2), 130-137. doi:10.1007/s10880-007-9063-x
- Lingeswaran, A. (2011). Repetitive Transcranial Magnetic Stimulation in the Treatment of depression: A Randomized, Double-blind, Placebo-controlled Trial. *Indian J Psychol Med*; 33:35-44
- Lipowski, Z. J. (1987). Somatization: The experience and communication of psychological distress as somatic symptoms. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 47(3-4), 160-167. doi:10.1159/000288013
- Liu, N., Zhang, F., Wei, C., Jia, Y., Shang, Z., Sun, L., Wu, L., Sun, Z., Wang, Y., & Liu, W. (2020). Prevalence and predictors of PTSS during COVID-19 Outbreak in China Hardest-Hit Areas: Gender Differences Matter. *Psychiatry Research*, 287, 112921.
- Lovibond, P., & Lovibond, S. (1995). The structure of negative emotional States: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343. doi:10.1016/0005-7967(94)00075-u
- Lundberg, U., Mardberg, B., & Frankenhaeuser, M. (1994). The total workload of male and female white collar workers as related to age, occupational level, and number of children. *Scandinavian Journal of Psychology*, 35(4), 315-327. doi:10.1111/j.1467-9450.1994.tb00956.x
- Maji, S. (2018). Society and 'good woman': A critical review of gender difference in depression. *International Journal of Social Psychiatry*, 64(4), 396-405. doi:10.1177/0020764018765023
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 397-422. doi:10.1146/annurev.psych.52.1.397
- O'Campo, P., Eaton, W. W., & Muntaner, C. (2004). Labor market experience, work Organization, gender inequalities and health Status: Results from a PROSPECTIVE analysis of US employed women. *Social Science & Medicine*, 58(3), 585-594. doi:10.1016/s0277-9536(03)00230-2
- Ozmen, E., Demet, M. M., Gulseren, L., & Kultur III, S. (1993). DSM III Diagnoses among the patients who admitted to psychiatry outpatient clinic with somatic complaints. *Dusunen Adam Psychiatry and Neurological Sciences*, 6, 16-21.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33), 93-112.
- Özmen, M. (1999). Depresyonun Psikoterapisi. İçinde: Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller. Ed: Eker E, İstanbul Üniversitesi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Eğitimi Komisyonu Yayını, İstanbul, (17), 121-131.
- Patel, V., Araya, R., De Lima, M., Ludermir, A., & Todd, C. (1999). Women, poverty and common mental disorders in four restructuring societies. *Social Science & Medicine*, 49(11), 1461-1471. doi:10.1016/s0277-9536(99)00208-7

- Patten, S. B., Williams, J. V., Lavorato, D. H., Bulloch, A. G., Wiens, K., & Wang, J. (2016). Why is major depression prevalence not changing?. *Journal of affective disorders*, 190, 93-97.
- Paul, K. I., & Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *Journal of Vocational Behavior*, 74(3), 264-282. doi:10.1016/j.jvb.2009.01.001
- Paul, K. I., Geithner, E., & Moser, K. (2009). Latent deprivation among people who are Employed, unemployed, or out of the labor force. *The Journal of Psychology*, 143(5), 477-491. doi:10.3200/jrl.143.5.477-491
- Perales, F., Baxter, J., & Tai, T. (2015). Gender, justice and work: A distributive approach to perceptions of housework fairness. *Social Science Research*, 51, 51-63. doi:10.1016/j.ssresearch.2014.12.010
- Ramírez, M. T. G., Hernández, R. L., & de la Rubia, J. M. (2009). Cuestionario de burnout para amas de casa (CUBAC): evaluación de sus propiedades psicométricas y del modelo secuencial de burnout. *Universitas Psychologica*, 8(2), 533-544.
- Raykov, T. (2001). Bias of coefficient afor fixed congeneric measures with correlated errors. *Applied Psychological Measurement*, 25(1), 69-76. doi:10.1177/01466216010251005
- Raykov, T. (2001). Estimation of congeneric scale reliability using covariance structure analysis with nonlinear constraints. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 54(2), 315-323.
- Razali, S. M. (2017). Medically Unexplained Symptoms: Concept and Mechanisms. *International Medical Journal*, 24(1), 99-103.
- Renk, K., Roberts, R., Roddenberry, A., Luick, M., Hillhouse, S., Meehan, C., Phares, V. (2003). Mothers, fathers, gender role, and time parents spend with their children. *Sex Roles*, 48, 305- 315. doi.org/10.1023/A:1022934412910
- Rohde, P., Lewinsohn, P. M., & Seeley, J. R. (1991). Comorbidity of unipolar depression: II. comorbidity with other mental disorders in adolescents and adults. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(2), 214-222. doi:10.1037/0021-843x.100.2.214
- Roskam, I., Brianda, M., & Mikolajczak, M. (2018). Parental burnout assessment. *PsycTESTS Dataset*. doi:10.1037/t70213-000
- Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (2013) Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Çalışması, Ankara.
- Salvagioni, D. A., Melanda, F. N., Mesas, A. E., González, A. D., Gabani, F. L., & Andrade, S. M. (2017). Physical, psychological and occupational consequences of job burnout: A systematic review of prospective studies. *PLOS ONE*, 12(10), 1-29. doi:10.1371/journal.pone.0185781
- Sayer, L. C. (2010). Trends in housework. *Dividing the Domestic*, 19-38. doi:10.11126/stanford/9780804763578.003.0002
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P., & Maslach, C. (2009). Burnout: 35 years of research and practice. *Career Development International*, 14(3), 204-220. doi:10.1108/13620430910966406
- Schaufeli, W., & Enzmann, D. (1998). *The burnout companion to study and practice: A critical analysis*. London: Taylor & Francis.
- Spendlove, D. C., Gavelek, J. R., & MacMurray, V. (1981). Learned helplessness and the depressed housewife. *Social Work*, 26(6), 474-479. doi:10.1093/sw/26.6.474
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayınları: Ankara.
- Terrill, A.L., Garofalo, J.P., Soliday, E. & Craft, R. (2012). Multiple roles and stress burden in women: A conceptual model of heart disease risk. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 17(1), 4-22. doi:10.1111/j.1751-9861.2011.00071.x
- Thompson, R.J, Mata, J, Jaeggi, SM, Buschkuhl, M, Jonides, J. & Gotlib, IH. (2010). Maladaptive coping, adaptive coping, and depressive symptoms: variations across age and depressive state. *Behav Res Ther*. 48(6):459-66. doi: 10.1016/j.brat.2010.01.007
- World Health Organization. (2017). *Depression and other common mental disorders: globalhealth estimates* (No. WHO/MSD/MER/2017.2). World Health Organization.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2007). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yıldız, M., & Akyol, A. (1995). Somatizasyon ve konversiyon bozuklukları: karşılaştırmalı bir çalışma. Yılmaz, Ö., Hakan, B. O. Z., & Arslan, A. (2017). Depresyon Anksiyete Stres Ölçeğinin (DASS 21) Türkçe Kısa Formunun Geçerlilik-Güvenilirlik Çalışması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 78-91.